

Ш О Д У Н А В К А

№ 13.

Београдъ 29. Марта.

ВИЛХЕЛМЪ ПЕНЬ

ИЛИ

ФИЛАДЕЛФІЯ.

Енглезъ нѣкій, когдѣ спомень остае безсмертанъ у памяти потомака, владао се другчіе у онимъ мѣстима, гдѣ су Европейци отворили мрзко позориште тиранства и грабежи. Вилхелмъ Пень, примивши одъ енглезкогъ краля Карла II. владу надъ опомъ части сѣверне Америке, коя е затимъ названа одъ имена нѣговогъ и одъ многи шума Пенсилванія, место да угнѣтава бѣдне обитателѣ, као што су други чинили, трудіо се да имъ олакша судбину нѣнову, тако, да е своимъ човеколюбіемъ и честымъ добротствомъ постао вѣчный предметъ нѣногъ удивленія и любви.

Неповѣреніе оны народа и необорима противъ Европаца мрзость, побуди изъ почетка многе, да устану противъ нѣга; нападнуть одъ нѣи принуѣненъ буде узети оружіе да се брани, и сразивши се у одной битки, одржи славу побѣду, и зароби многе одъ обитателя. Међу овима бѣше една дѣвојка неописане абиоте, кою су предъ Вилхелма довели. Дѣвојка плакаше горко; нѣ ю толико мучила туга за изгубльнѣмъ слободѣ, него друга много већа штета. Любляше одногъ младића, вршняка нѣногъ, найвећамъ жаромъ, и бѣше такођеръ одъ нѣга любльна. Данъ нѣногъ брака већ е близу быо, кадъ ал побуне рата пресѣчу га. У гвожђу окована и затворена нѣ већ имала надежду, не само да постане супруга нѣгова, но да га више ни видити неће; јоштъ ю е више мучіо стра, да нѣ пао жертва непријателскогъ оружія, ербо позлаваше нѣгово мужество и устремленіе, и зна-

бѣше да неће на другомъ мѣсту у бою бити, него гдѣ е найопаснѣе.

Побуѣненъ одъ суза нѣны, тѣшаше ю Вилхелмъ са уроѣенымъ своимъ милосрдіемъ и благошћу; но међутимъ уваже се еданъ младъ Американацъ савъ крвавъ и држећи копль и стрѣле. Текъ што стигне отрчи къ заробльной дѣвојци, коя одъ внезапне радости и страха врисне и падне му у наручія. Съ утѣшителнымъ рѣчма позва ю да дође къ себи; затимъ баца предъ ноге побѣдителя оружіе и рекне: „Ова крвь и то оружіе доволно увѣраваю, да ме нѣ довели овде ни малодушіе, ни бѣгство одъ мой земляка, ни ти окови непријателски. Ништа ме друго небы принудило да паднемъ у твоє руке, да нѣ неправедна судбина данасъ супругу мою уграбила и да ю нѣ твоіой власти предала, докъ самъ се я удалѣнъ борію, немогавши ю заштитити. Знай дакле да ми е сна милія и одъ слободѣ и живота могъ, и да ме не бы ништа друго осимъ смрти одъ нѣ одѣвшило. Я нисамъ овде дошао, да те за нѣну слободу молимъ; таково великодушіе несмѣмо мы одъ васъ дивльи людій очекивати, коє божіи гнѣвъ шилъ противъ насъ изъ преко мора; ово само ништемъ одъ тебе, коє неће твоє немилосрдіе увредити, да и я будемъ участникъ нѣны окова и да останемъ робъ съ нѣомъ заедно.“

Зачуѣненъ Вилхелмъ постоянною неустрашимосћу и великодушнымъ рѣшеніемъ младића, загри га отеческомъ любви и одговори: „Ты, чедо мое, судишь о души и правима свѣ вообщите Европаца, што си чуо ил видіо кодъ нѣки. Я нисамъ овде дошао, да грабимъ жене и имуштва ваша, и да васъ терамъ изъ ваши предѣла, ил да васъ заробимъ, него самъ дошао, да учинимъ миръ и пріятельство съ вами. Ва-

ше неприязнь и увреде принудили су ме, те самъ се преватио оружја; одъ васъ самы зависи, да га оставимъ; доста е да имате са мноми миръ и саюзъ. Ову дѣвојку, коју ми е побѣда у руке предала, повраћамъ ти ю съ радощу, иди съ нѣомъ слободно кудъ ти годъ драго. Предаћу вамъ и друге робове, чимъ видимъ, да су престала одъ ваше стране нападенія и убійства, и дочекамъ време, да е мой народъ обезбѣненъ одъ ваши гоненія.“ „Ты дакле,“ повиче зачућенъ младый Америкацъ; „ты си богъ, или одъ друге плоти и крви, а не одъ нечовечны оны, кои толико за нашомъ крвљу жедне. Ох! ево ме при твоимъ ногама, побѣненъ већма великодушнѣмъ него оружіемъ твоимъ. Я одлазимъ одма къ моимъ земляцима, да имъ објавимъ ово неочекивано свѣдожанство твоє добродѣтели, и после краткогъ времена видићешъ ме враћаюћа се съ миромъ, само ако ти е воля искрена.“

Вилхелмъ загрлиши га любезно, рекне: „Ништа ми неможешъ дражѣ и повольнѣ учинити, него то. Иди и поведи са собомъ твою жену. Я желимъ да се скоро вратишъ.“

Обое пуни радости, загрлиши му колена, поливау ѿ сузама и отиду. Стигавши къ своимъ земляцима, приповѣдау толика добра о великодушнѣмъ овогъ удивленія достойногъ мужа, о благости и миролюбивимъ намѣреніама нѣговимъ, тако, да сви, согласивши се, пошлю къ нѣму своє посланике, међу овима бѣше и помнутый младый Америкацъ, да утврде саюзъ свагдашнѣгъ мира, или болѣ рећи братства, каковъ бы годъ хтео великодушный побѣдитель. Зато заповѣди, да се нѣговъ градъ назове Братолюбіе (Филадельфія), као градъ людѣмъ братскомъ любави саюжены.

Свѣтиміе Аврамовићъ.

ВРЕДНОСТЬ СПРАВЕ У РУЦИ ЧОВЕЧИОЙ.

(Конацъ изъ № 11.)

Радня животинѣ везана е на извѣстне твари, на тесно ограниченный просторъ, гдѣ се она вѣштиномъ своіомъ окретати може.

За хиляду година ласте своя гнѣзда граде на еданъ начинъ; и данасъ јоште ова дивна птица као и пре хиляду година своима прсима бла-

то тѣчи, коє неуморно у своємъ маломъ ключу носи, да гнѣздо себи направи.

И данасъ јоште коралный многоногъ свою дивну кућницу на дну мора у лютой стѣни исто онако прави, како су е и пре хиляду година нѣгови предци правили.

Како сасвимъ другче човекъ ради! Колико има чудесны видова зданія, коє рука човечія сагради!

Многа столѣтја нѣгове исторіе и многи степени изображености народа показую намъ редомъ нѣгове раднѣ. Сравнимо у овомъ огледу различностъ обиталишта и зданія међу колибомъ дивяка африканскога и храмомъ св. Петра у Риму; међу рунима скандинавски ступова и египетскимъ обелисцима па и нашимъ скоротисцима и електричкимъ далекописима. Какова разлика међу свакадъ еднако изплетеномъ паучиномъ и међу лѣпымъ шарено стканимъ кашмирскимъ шаломъ и свиломъ, цвѣтовима извезеномъ! —

Човекъ е господаръ, и влада на земљи само употребљанѣмъ справа и многостручны машина.

Помоћу справе мѣри онъ теченіе звѣзда, погаћа у утробѣ землѣ точку своє цѣли, поуздано налази у мрачной ноћи на узколебаномъ мору правый путь, диже се у воздухъ и умѣтномъ вѣштиномъ разума и врло малымъ средствомъ разне образе чара на артиа, на платну, на тврдому металу, на зиду.

Какову неоцѣниму вредностъ онда најпростѣи алатъ и састављена машина сматраюћему оку човека представља!

Како се важна показує проста игла, чевићъ, клинъ, हुскія, точакъ! Какову провалию чине већ ове справе међу свѣтомъ животинѣ и людѣмъ! Па може ли што болѣ доказати, да е човекъ къ чему вышему опредѣленъ, него најблагороднѣе животно? Справе у руци човечиој у исто су доба и ключеви къ душевному царству, сеу вође, често непознати, къ вышему степену земнога быћа; оне намъ служе за лѣстве къ царству знаня и наука, оне душама нашимъ даю крила, коима намъ мысли далеке свѣтове облећу, коима ходъ небесны тѣлеса премѣраемо и најпосле по тима пувовима до светинѣ истинитога вѣроизповѣднога изображенія при-

ближивши се, предъ престоломъ неизпытанаго Свевышня на колѣна падамо, опоени чувствомъ свое среће и безконачне благодарности.

По овомъ дакле никому тайно бити неће, да у радњи, која се води справама, почиваю чудесна средства, којима се човекъ одъ животниѣ вештественно разликуе и къ царству выши духова безъ сваки препона придружуе.

Разсудимо сада, како драгоценна мора бити свака справа, коју за каковъ полезный по-сао у руку нашу узимамо, и то тимъ више, чимъ е чешће и многостручнѣ провидѣнѣ божѣ животъ нашъ не само тѣлесный, него и душев-ный за те справе привезало.

Потребитога човека, кои се у теснима жи-вота одношенїама налази, не мало тѣшити мора погледъ на справу, одъ кое издржаванѣ нѣгово на овомъ свѣту зависи. Мала мотика, простой чекиѣ, онъ е жезаль, кои човека владаромъ свѣ-та чини; онъ е скупоцѣнный ключъ, кои намъ свѣтъ вышега дѣйствованя отвора; онъ е свѣ-ћа, која намъ путь къ царству духова освѣтля-ва, тихий вѣстникъ, кои намъ свуда казуе: „Ты си позванъ на вышїй степень живота, ты но-сишь печать вышега опредѣлѣнїа у твоїой ра-диной, хитрой, вѣстой руци!“

Радо дакле и спокойно, задовольни са на-шими живота одношенїама, обраћаймо се къ своему посалному столу, къ своему поузданому перу, къ своїой брадвѣ, къ своему вретену, къ своима многостручнымъ машинама и справама, кое помажу намъ, да не само тѣло, него и ду-шу напитамо. Но нека насъ непогорди празна суета, која у лѣнливой тупости на низке али ра-дине колибице поносито гледа.

Тамо, гдѣ се у очафеной земунци чекиѣ тресе, гдѣ у усамлѣной собици вретено врти, гдѣ трудна игла ради, све су то улази къ выше-му быћу, предмети къ изображенїю тѣлесны и душевны сила, средства къ напредованю у без-граничномъ душевномъ савршенству и къ по-стиженїю чисте човеческе цѣли.

На употреблѣнїю просты, као и сложены справа при радњи почива цѣлый скупъ чове-чески рукодѣлїа, цѣло обширно полѣ човече-ске послености, као богатый изворъ полезно-сти, угодности, здравля, уживаня, издржаваня и подѣпшаваня човеческаго живота.

Тежко оной земля, гдѣ се мотика јоште сматра као мрлявый символъ нѣкадашнѣга роб-ства; гдѣ радѣнѣ каквога полезнаго заната оно высоко почитанїе неужива, кое употребљаванѣ справе заслужуе, справе, која насъ једна одъ животниѣ разкида и поставља на степенъ ду-шевнаго изображеня и душевнаго быћа!

Благо земля, гдѣ се воденѣ плуга и мо-тике, чекића и длета, мистрїе и брадвѣ, која людма домове, дворове и лађе гради, исто се тако праведно дѣни и почитуе, као иношенѣ ма-ча и оружїа, кое често обара и уништожава дѣ-ла, која е прилѣжна рука израдили! —

Еданъ Рукодѣлацъ.

РУСИНСКА ЛИТЕРАТУРА.

Venok Rusinam на obžinki. Вѣнацъ Русин-кама на празникъ жетве. Издањ одъ I. B. T. Головачкога.

На ползу прошло-годишнѣмъ наводненїемъ пострадавши Галичана. Бечъ 1846. Печатано кодъ Мешитариста а у комиссиї Венедиктове књигарнице.

Како у човечномъ тако и у литературномъ одношенїю предстоѣнїй альбумъ е весело появ-лѣнїе, и издатель, г. Головачки, може очекивати благодарность и призыванїе своїо славофила, као што ће му и за човѣколюбно теженѣ, којимъ е на сиротиню и удрученость свои земляка мыс-лю, замста протѣнїи многа тиха суза благодар-ности и благослова.

Дѣло е посвећено Нѣг. ц. Высоч. Карлу Лудовику одъ Бурбона, Инфанту Шпачьолско-му, владаюћему Войводи Луке, великому при-телю славянскога езыка и литературе, а једна пѣсма пуна духа къ истому одъ издателя уво-ди цѣло дѣло.

Историчкїй саставакъ о уведенїю христїан-ства у Русиї, и нѣговомъ разпространѣнїю, одъ Ант. Добранскога, занимљиво убавѣшћава насъ о томъ предмету, а написанъ е са познаванѣмъ ствари и основномъ ученосћу.

Споменъ Марїану Руслану Шашкевићу (род. 1811. умр. 1843.) одъ Головачкога представля намъ ликъ овога врлога русинскога списателя, и осимъ већъ познаты дае намъ и нѣке нѣгове јоште непечатане пѣсме и преводѣ изъ Кралъо-

дворекога рукописа, србски пѣсама и едну приповѣдку. Очевидно прекрасанъ талантъ, коега раный губитакъ само се оплакивати има. Онъ е быо изредный духовникъ и благородный човекъ.

„Литературно-руско законодавство“ одъ Игнатія Даниловића занимателный е прилогъ къ познанію закона. Заключение чини „Разправа о србскимъ народнимъ пѣсама“ и преведене 23 пѣсме одъ Головачкога.

Нека трудъ издательвъ на благо и користь страдаюћи као и на напредакъ русинске литературе богату подпору нађе.

А. А. Фрелихъ.

ИЗЪ СИ-СВА ВЪЧИТОГА ЖИДА.

Езуите, разумѣвши да се рокъ приближуе, кадъ ће гдно едно наслѣдіе породици Ренепонтъ у часть пасти, похите по обичаю своие покушати сва праведна и неправедна средства, то имаѣ присвоити. Нѣма е убиство, отровъ, залуѣнѣ ил' какво друго скверно дѣло за полученѣ цѣли свое добродошло. Притомъ мораше се они болати, да овако силно благо у руку дрзновены и просвѣштены Француза противу нѣи неокрене се; то имъ е юште већу бригу задавало, што е у тестаменту изложено было, да се коварствомъ тога дружба упропастию тестаторъ.

Найпакленіе умышляе у дѣйство привести, найцрнѣ планове извршити, ко бы другій умео, но Родень, подчинѣный Егрияню езуитскій чиновникъ, кои се подувати већ скоро изгублѣну надежду укрѣпити, та и саму за осталь свѣтъ немогућность у животь призвати. Егриянь, бывшій войничкій поглаваръ, издаица отечества свога, у езуитскомъ друштву знамениту роллу играюћій, крвникъ Ренепонтске породице, своимъ явнымъ насиліемъ и безобразнымъ у тавнице, лудохранилишта и друге скровнице невинны людій ставляѣмъ са свогъ достоинства буде збаченъ, пошто му е другаръ Родень изнео пуномоііе, да га заступати може и да е нѣговъ писаръ нѣговымъ господаромъ наименованъ.

Вредно е завирити у срце богомрзки людій, кои се душомъ и тѣломъ пеку, како ће неказнѣно грѣшити и своимъ потайнымъ, дубоко закопаннымъ слабостима и страстима служити; вредно е велимъ, заглядати у душу нечовека, и дивити се, колико е опака мысао она, коя се у ризу добродѣтели облачи и подъ шитиѣ вѣре и закона крѣе, а у себи као густый облакъ тму зала носи и као непобѣдима моћ изненадно се на невинность излива.

Овы черта писаоцу немили се туђе мысли у свое продати, нѣ му угодно туђе дѣло кршити и на жертвеникъ дробъ приносити; нѣга на то побуѣуе желя, изъ овогъ крадогъ изводе Србству видно учинити, одъ колике бы ползе было дружба, кое бы за вѣчитый задатанъ имало, изъ странны списателя преводѣ ил' баръ изводе издавати и тако лучу просвѣте, у оближю блистаюћу, у нѣдра браће наше привлачити, и крчити путь, по коме наши потомци, насъ благосилаюћи, валя да шествую.

Родень бы обично, упрлянь, у одирке обучень, тако снисходителанъ указивао се, да бы и найизкуснѣгъ човекозналца обмануо и наметнуо му страхопочитаніе прама нѣговомъ смиренумудрію. Овай малый, ядный, оклепанный старчиѣ, о лебу и роткви животарећи, савѣтуюћи свое ближнѣ, да се милосрдію и човеколюбію посвете, цмакаюћи све кипове, по паризки улица подигнуте, скоро пузећи предъ своіомъ жертвомъ — людма —, скидаюћи капу са свое оборене главе и найпростіемъ лупежу, ова езуитска мудрица, Родень, сѣдећи на тавану едне трокатне куће, усхиѣнѣнъ посматра земный шаръ, глобусъ, на комъ се, мрежи подобно, начертани крстићи виде, у мысли се удубіо, питаюћи се сладкомъ надеждомъ, до скоро савъ человеческій родъ подъ ноге вргнути, и одъ ове водительнице слободны створеня учинити тавницу, долну суза, па свирѣпо глупости и мукама людскимъ наругати се.

(Продуженіе слѣдуе.)

НОВА КНИГА.

Дѣла Димитрія Давидовића Књига I. *Исторія Народа Србскогъ* (печатана у Виѣни године 1821.) препечатана Григоріемъ Возаровиѣмъ, Књигозецемъ и Књигопродавецемъ. У Београду, у Књажеско-Србској Књигопечатни. 1846. — На 8-ку, стр. XV., XXXIV., 160.

Учредникъ Милошъ Поповићъ.

Издано и печатано у Правителственой Књигопечатни у Београду.